

पुर्णा International School

Shree Swaminarayan Gurukul, Zundal

SUMMATIVE ASSIGNMENT -2 2020-21

GRADE – 6 SUBJECT- SANSKRIT

SYLLABUS – CH-11,12,13,14,15 FROM TEXTBOOK

अपठित-गद्यांश

प्र-1 अधोलिखितम अनुच्छेदान पठित्वा प्रदत्त-प्रश्नानाम उत्तराणि लिखत
पितामही शयन-कक्षे गच्छति। सा ईश्वरं स्मरति। तत्पश्चात् सा
शयनं करोति। प्रातः सा पञ्चवादने उतिष्ठति। सा स्नानं करोति। स्नानस्य
पश्चात् सा देवस्यपूजनं करोति। सा भक्ति-गानं गायति। सा सूर्यम नमति। सा
वदति- 'सूर्याय नमः। 'सूर्यः संसाराय जीवनं ददाति, अतः सः पूज्यः अस्ति।

क- एकपदेन उत्तरत

- 1-पितामही कुत्र गच्छति?
- 2- सा कदा उतिष्ठति?
- 3- सा कम् नमति?
- 4- कः संसारायजीवनं ददाति?

ख-समानार्थकपदानि लिखत-

पितामही

सूर्य

प्रातः

ईश्वर

2- राहुलः जंतुशालाम गच्छति। सः जनकेनसह गच्छति। सः सिंहम पश्यति।
सिंहःउच्चैः गर्जति। ततः सः मयूरं पश्यति। मयूरः उपवनेशोभनं नृत्यति। सः वृक्षे
वानरं दृष्ट्वा भयभीतः अस्ति। वानरं कदलीफलम खादति। एकः अन्यः वानरः अपि

तत्र कूर्दति। जंतुशालायाम अनेके मृगाः सन्ति। राहुलः सर्वान् मृगान् पश्यति
प्रसन्नः च भवति। ततः सः गृहम् आगच्छति।

क- एकपदेन उतरत-

- 1- राहुलः कुत्र गच्छति?
- 2- सः केन सह गच्छति?
- 3- कः उच्चैः गर्जति?
- 4- वानरः किम् खादति?

ख- संस्कृत शब्द लिखत-

बंदर

मोर

पिता

केला

3- ऋषिः वाल्मीकिः महाकविः आसीत्। सः रामायणम् अरचयत्। वाल्मीकिः
आदिकविः मन्यते। रामायणम् आदिकाव्यम् अस्ति। रामायणे श्रीरामस्य कथा
अस्ति। श्रीरामः स्वजनकस्य दशरथस्य आज्ञाम् अपालयत् । सः सीतालक्ष्मणभ्यां
सहवने अवसत्। सः रावणम् अमारयत्। रामराज्ये सर्वे धर्मस्य मार्गेण
चलन्ति स्म। श्रीरामः आदर्शः पुत्रः आदर्शः राजाः च आसीत्। तस्य राज्ये जनाः सुखिनः
आसीत्।

क- एकपदेन उतरत-

- 1- कः ऋषिः महाकविः आसीत्?
- 2- किम् आदिकाव्यम् अस्ति?
- 3- रामायणे कस्य कथा अस्ति?
- 4- रामः सीता लक्ष्मणभ्याम् सह कुत्र अवसत्?

ख- पूर्णवाक्येन उतरत-

1- राम राज्ये सर्वे कथं चलन्ति स्म?

2- श्रीरामः काम अपालयत?

4- अद्य विद्याल अवकाशः अस्ति। राघवः पाठं न पठति। सः दूरदर्शनेन क्रिकेट प्रतियोगितां पश्यति। राघवस्य मित्रं रोहणः अपि विद्यालय - कार्यम् न करोति। रोहणः पुतलिकाखेलं दृष्टम् गच्छति। सः मित्रैः सह खेलम् पश्यति। पुतलिकाखेलः अतीव रोचकः अस्ति। पुतलिकाः नृत्यन्ति। सूत्रधारः खेलं करोति। खेलं दृष्ट्वा सर्वे प्रमुदिताः सन्ति।

क- एकपदेन उतरत-

1- अवकाशं कुत्र अस्ति?

2- कः पाठं न पठति?

3- रोहणः कस्य मित्रम्?

4- रोहणः किम् न करोति?

ख- पूर्णवाक्येन उतरत-

1- रोहणः किमर्थं गच्छति?

2- सूत्रधारः किम् करोति?

प्र-2 मञ्जूषायाः सहायतया अधोदत्तं प्रत्येकम् संवादं पूर्यत-

क- मञ्जूषायाः (मधुरम्, नीडे, खगः कूजामि)

प्रथमः - त्वम् कः असि?

द्वितीयः - अहम् खगः असि।

प्रथमः - त्वम् किम् करोषि?

द्वितीयः - अहम् कूजामि ।

प्रथमः - त्वम् कथम् कूजसि?

द्वितीयः - अहम **मधुरम** कूजामि।

प्रथमः - त्वम कुत्र वससि?

द्वितीयः - अहम **नीडे** वसामि।

ख- मञ्जूषायाः (सेवम, मित्रैःसह, फलरसम, कीडाक्षेत्रम, ध्यान)

प्रथमः - त्वम नाम किं?

द्वितीयः - अहम **ध्यान** खादामि। त्वम किं करोषि?

प्रथमः - त्वम किं करोषि?

द्वितीयः - अहम **सेवम** खादामि। त्वम किं करोषि?

प्रथमः - अहम **फलरसम** पिबामि।

द्वितीयः - किं त्वम **कीडाक्षेत्रम** आगच्छसि।

प्रथमः - तत्र त्वम किं करोषि?

द्वितीयः - तत्र अहम **मित्रैःसह** कीडामि।

ग- मञ्जूषायाः (उच्चैः, सिंहः, वने, गर्जामि)

प्रथमः - त्वम कः असि?

द्वितीयः - अहम **सिंहः** अस्मि।

प्रथमः - त्वम किम करोषि?

द्वितीयः - अह **गर्जामि** ।

प्रथमः - त्वम कथम गर्जसि ?

द्वितीयः - अहम **उच्चैः** गर्जामि।

प्रथमः - त्वम कुत्र वससि?

द्वितीयः - अहम **वने** वसामि।

रचनात्मकम कार्यम्

प्र-3 चित्रं दृष्ट्वा संस्कृत संख्या लिखत-

अष्ट कन्दुकानि ।

एकम् पुस्तकम् ।

त्रयः चटकाः ।

द्वौ मयूरौ ।

द्वे बालिके ।

षट् तालाः ।

पञ्च कपोताः ।

दश पत्राणि ।

प्र-3 अधोलिखितानि पदानि आधृत्य सार्थकानि वाक्यानि रचयत-

वानराः	वनेषु	तरन्ति
सिंहाः	वृक्षेषु	नृत्यन्ति
मयूराः	जले	उत्पतन्ति
मत्स्याः	आकाशे	गर्जन्ति
खगाः	उद्याने	कूर्दन्ति

- (क) वानराः वृक्षेषु कूर्दन्ति।
 (ख) सिंहाः वनेषु गर्जन्ति।
 (ग) मयूराः उद्याने नृत्यन्ति।
 (घ) मत्स्याः जले तरन्ति।
 (ङ) खगाः आकाशे उत्पतन्ति।

प्रश्न-5 'आम' , 'न' इति लिखत-

- 1- एक बालकः नद्यामग्नः। - न
 2- बालकः स्वं न अगणयत । - आम
 3- ते सुखिताः तूष्णीम अतिष्ठन। - न
 4- कोऽपि पथिकः न आगच्छत। - न
 5- सर्व वाटिकायाम अभमन। - न
 6- दशबालकाः स्नानाय अगच्छन। - आम
 7- ते वस्तुतः नव बालकाः एव आसन। - न
 8- नायकः अवदत- दशमः त्वम असि इति। - न
 9- ते सर्वे प्रहृष्टाः भूत्वा च गृहम अगच्छन। - आम

व्याकरण

प्र-6 मञ्जुषातः विलोमपदानि चित्वा लिखत-

- सुखम - दुखम
- दूरे - पार्श्वे
- निर्धनम - धनिकम

- क्षमम - अक्षमम
- ग्रीष्मे - शीते
- सरसा - नीरसा
- उन्नतः - अवनतः
- गगने - पृथिव्याम
- सुन्दरः - असुन्दरः
- चित्वा - विकीर्य
- हर्षः - शोक
- चतुरः - मूर्ख
- आनेतुम - नेतुम
- निर्गच्छति - प्रविशति
- स्वामी - सेवक
- प्रसन्नः - दुःखित
- उच्चैः - नीचैः
- शत्रुता - मित्रम
- सायम - प्रातः
- असमर्थ - समर्थ
- दुर्व्यवहार - सदव्यवहार

प्र-7 तत्समशब्दान लिखत (संस्कृत शब्द)

- मामा - मातुल
- मोर - मयूरः
- तारा - तारकम
- कोयल - कोकिलः
- कबूतरः - कपोतः
- राहगीर - पथिक
- पंखे - व्यजनानि
- सियार - शृगालः
- कौआ - काकः
- मक्खी - मक्षिका
- बन्दर - वानरः
- बगुला - बकः

- चोंच - चञ्चुः
- नाक - नाक
- चिड़िया - चटका
- बकरीयाँ - अजा
- तोता - शुकः
- हाथी - गजः
- मजदूर - श्रमिक
- किसान - कृषकः
- आँख - नेत्र
- केला - कदलीफलम
- चेस - चतुरङ्ग
- वालीबाल - हस्तकन्दुकं
- फूटबाल - पादकन्दुकं

प्र-8 समानार्थक पदानि लिखत-

- वसनानि - वस्त्राणि
- सूर्य - रवि
- तृषा - पिपासा
- विपुलम - अधिकम
- जीर्णम - जर्जरम
- धरित्री - पृथ्वी
- गगने - आकाशे
- विमले - निर्मले
- चन्द्रः - निशाकर
- सूर्यः - दिवाकरः
- अम्बुदः - जलद
- स्वच्छे - विमले
- चन्द्रिः - चन्द्रः
- प्रसन्नताम - हर्षम
- आगच्छसि - आयासि
- आगच्छ - एहि
- शीघ्रम - त्वरितम

- गृहम - गेहम
- स्नेहम - प्रीतिम
- किरसि - बिखरते हो
- तारकखचितम- तारों से भरा
- त्वरितम - जल्दी
- प्रीतिम - प्यार
- गीतिम - गीत

प्र-9 कोष्ठकात उचितं विकल्पं चित्वा रिक्तस्थानानि पूर्यत-

- 1- जनाः मंदिरे पुष्पाणि अर्पयन्ति।
- 2- खगाः नीडेषु निवसन्ति।
- 3- छात्राः प्रयोगशालायाम् प्रयोगं कुर्वन्ति।
- 4- उद्याने पुष्पाणि विकसन्ति।
- 5- ते बालकाः तीर्त्वा नद्याः उत्तीर्णाः।
- 6- पथिकः बालकान् दुःखितान् दृष्ट्वा अपृच्छत्।
- 7- पुस्तकानि गृहीत्वा विद्यालयं गच्छत्।
- 8- पथिकस्य वचनं श्रुत्वा सर्वे प्रमुदिताः गृहम् अगच्छन्।
- 9- पथिकः बालकान् गणयित्वा अकथयत् दशमःत्वम् असि।
- 10- मोहनः कार्यं कृत्वा गृहं गच्छति।

साहित्य

प्र-10 एकपदेन उत्तरत-

- 1- जनाः पुष्पव्यजनानि कुत्र अर्पयन्ति? - योगमाया मन्दिर
- 2- पुष्पोत्सवस्य आयोजनं कदा भवति? - अक्टोबरमासे

- 3- अस्माकं भारतदेशः कीदृशः अस्ति? - उत्सवप्रियः
- 4- पुष्पोत्सव केन नाम्ना प्रसिद्धः अस्ति? - फूल वालों की सैर
- 5- मेहरौलीक्षेत्रे कस्याः समाधिस्थलञ्च अस्ति?- बख्तियारकाकी
- 6- कति बालकाः स्नानाय अगच्छन्? - दश बालकाः
- 7- ते स्नानाय कुत्र अ अगच्छन्? - नदीम
- 8- ते कम निश्चयम अकुर्वन्? - दशमः नद्यां मग्नः
- 9- मार्गे कः आगच्छत? - पथिकः
- 10- पथिकः कम अवदत? - दशमः त्वम असि
- 11- के वायुयानं रचयन्ति? - बालकाः
- 17- वायुयानं कं-कं कान्तवा उपरि गच्छति? - उन्नतवृक्षं, भवनं
- 12- वयं कीदृश सोपान रचयाम ? - हिमवन्तं सोपान
- 13- वयं कस्मिन् लोके प्रविशाम? - चन्द्रलोके
- 14- आकाशे काः चित्वा मौक्तिकहारं रचयाम?- विविधाःताराः
- 15- केषां गृहेषु हर्षं जनयाम? - दुःखित-पीडित-कृषिक
- 16-अजीजः गृहं गन्तुम किं वाञ्छति? - अवकाशं
- 17- स्वामी मूर्खः आसीत् चतुरः वा? - चतुर
- 18- अन्या मक्षिका कुत्र दशति? - ललाटे
- 19- स्वामी अजीजाय किं दातुं न इच्छति? - अवकाशं वेत्न
- 20- अस्मिन् पाठे कः मातुलः? - चन्द्रः
- 21- नीलाकाश कीदृश अस्ति? - विस्तृत
- 22- मातुलचन्द्रः किं न किरति? - स्नेहं
- 23- किं श्रावयितुं शिशुः चन्द्रम कथयति? - गीतिं

24- चन्द्रस्य सितपरिधानम कथम अस्ति? - तारकखचितम

प्र-11 श्लोकाशांनं योजयत-

क	कथमायासि न भो मातुल किरसि कदाऽगमिष्यसि कुत आगच्छसि	मम गेहम कथं न स्नेहम मातुलचन्द्र? मातुलचन्द्र?
ख	उत्रंतवृक्षं कान्तवाकाशं कृत्वा हिमवन्तं चन्द्रिरलोकं	तुङ्गं भवनं खलु याम। सोपान प्रविशाम।।
ग	अम्बुदमालाम आदायैव हि दुःखित- पीडित गृहेषु हर्ष	अम्बरभूषाम प्रतियाम। कृषिकजनानां जनययम।।
घ	धवलं तव तारकखचितं त्वरितमेहि मां प्रिय मातुल कुत आगच्छसि	चन्द्रिका वितानम सितपरिधानम श्रावय गीतिम वर्धय मे प्रीतिम मातुलचन्द्र?

